

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים
The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

דניאל
פרק א'

מבני ישראל ומזרע המלוכה ומן הפרתמים:
מצודת ציון: סריסיו - שריו. הפרתמים - ענינו שררה ועושר, וכן (אסתר א' ג) "חיל פרס ומדי הפרתמים", והיא מילה זרה, ואולי היא מלשון כשדים. וכמוהו רבים ימצאו בזה הספר אשר אין לדעת ביאורם כי אם לפי הקרוב לענינם.

מצודת דוד: ויאמר המלך לאשפנז רב סריסיו - שר וגדול על הסריסים. להביא מבני ישראל ומזרע המלוכה - רוצה לומר: והמה יהיו מזרע המלוכה, והם עצמם יהיו מן הפרתמים - רוצה לומר: מגודלים בעושר ובממשלה.

ד ילדים אשר אין בהם כל-מאום וטובי מראה ומשפלים בכל-חכמה וידעי דעת ומביני מדע ואשר פח בהם לעמד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון כשדים:

מצודת ציון: מאום - כמו מום. מדע - ענינו מחשבה, כמו (קהלת י"ב) "גם במדעך מלך אל תקלל". ספר - רוצה לומר: כתב הנכתב בספר.

מצודת דוד: ילדים אשר אין בהם כל מאום - רוצה לומר: שום מום כלל וכלל לא, כמו (דברים י"ד כא) "לא תאכלו כל נבלה". וטובי מראה - בלובן ובהירות. ומשפלים בכל חכמה - יהיו משכילים בכל מיני חכמות. וידעי דעת - רוצה לומר: בתחילת אמרי המדבר ישכילו לדעת דעתו ותוכן כוונתו, ומה יהיו אחרית אמריו. ומביני מדע - רוצה לומר: שיהיו צחים בלשונותם במיטב הדיבור להבין לזולת מה במדעי לבכם ובמחשבתם. ואשר פח בהם - להתגבר על הטבע, לאנוס ולעצור מן השחוק והשינה וכדומה, למען יעמדו בהיכל מלך מבלי

דניאל
פרק א'

א בשנת שלוש למלכות יהויקים מלך יהודה בא נבוכדנאצר מלך-בבל ירושלם וניצר עליה:

מצודת ציון: וניצר - מלשון מצור, וענינו הקפת החיל על העיר להציר להם ולכבשם.

מצודת דוד: בשנת שלוש למלכות יהויקים - רוצה לומר: למרדו בנבוכדנצר למלוך מעצמו. כי נבוכדנצר מלך בשנת ארבע ליהויקים, ובחמישית שהיא שניה לנבוכדנצר עלה עליו וכבשו, ועבדו שלשה שנים וישב וימרד בו, כמו שנאמר במלכים ב'. ובשנת שלש למרדו שהיא שנת אחת עשרה למלכותו חזר ועלה עליו, וכמו שכתוב בדברי הימים ב'.

ב ויתן אדני בידו את-יהויקים מלך-יהודה ומקצת כלי בית-האלהים ויביאם ארץ-שנער בית אלקיו ואת-הפלים הביא בית אוצר אלקיו:

מצודת ציון: שנער - היא בבל, על שם שנערו בה מתי המבול, כי היא עמוקה מכל העולם.

מצודת דוד: ומקצת כלי בית האלהים - כי מהם נשארו ולקחם בגלות יכניה, ועוד נשארו מהם ולקחם בגלות צדקיהו, וכמו שנאמר (ירמיה כ"ז ט) "כי כה אמר ה'... על יתר הפלים... אשר לא לקחם נבוכדנאצר מלך בבל בגלותו את יכניה... בבלה יובאו". ויביאם ארץ שנער בית אלקיו ואת הפלים הביא בית אוצר אלקיו - מתחילה הביא את הכל אל בית אלהיו, ואף האנשים, לקלס לאלהיו וליתן לו תודה על הנצחון, ואחר כך הביא כלי בית המקדש אל בית האוצר.

ג ויאמר המלך לאשפנז רב סריסיו להביא

דניאל פרק א'

מצודת ציון: יתגאל - ענינו לכלוך וטינוף, כמו (מלאכי א' ז) "מגִּישִׁים עַל מִזְבְּחֵי לֶחֶם מְגֹאֵל".

מצודת דוד: וישם דניאל על לבו - חשב בלבו והתעורר בדבר. **אשר לא יתגאל בפת פג המלך ובנין משתיו** - במאכלי האיסור וביין נסך. **ויבקש משר הסריסים אשר לא יתגאל** - שאל ממנו למנוע מאתו פת בג והיין לבל יתגאל.

ויתן האלהים את דניאל לחסד ולרחמים לפני שר הסריסים:

מצודת דוד: לחסד ולרחמים לפני שר הסריסים - עם כי הוא לא מילא שאלתו, מכל מקום לחסד יחשב מה שלא גער בו והשיבו בדברים רכים, והיה מעלים עין במעשה המלצר.

ויאמר שר הסריסים לדניאל ירא אני את אדני המלך אשר מנה את מאכלכם ואת משתיכם אשר למה יראה את פניכם זועפים מזהילדים אשר כגילכם וחיבתם את ראשי למלך:

מצודת ציון: מנה - הזמין. **זועפים** - רוצה לומר: רעים, והוא מלשון זעף וכעס, כי הכועס נשתנה מראית פניו לרוע. **כגילכם** - כדמותכם, ובדברי רבותינו ז"ל (יבמות קכ): "כָּן גִּילֹו".

מצודת דוד: ירא אני את אדני המלך אשר מנה את מאכלכם ואת משתיכם - הוא בעצמו הזמין וקבע מאכלכם, ואיך אשנה את דברו. **אשר למה יראה את פניכם זועפים מן הילדים אשר כגילכם** - אשר למה אעשה כה שיראה המלך את פניכם זועפים ורעים מן פני יתר הילדים. **וחיבתם את ראשי למלך** - ואהיה על ידיכם חייב את ראשי למלך, כי כן משפט המלך להתיז את הראש של מי אשר ימרה את דברו.

ויאמר דניאל אליהם אשר מנה שר הסריסים על דניאל חנניה מישאל ועזריה:

מצודת ציון: המלצר - הוא המסדר המאכל. **אשר מנה** - אשר הפקיד, כמו (דברי הימים א' ט"ו כט) "ומהם ממונים על הפלים".

מצודת דוד: אשר מנה שר הסריסים על

דניאל פרק א'

שום מניעה, וכאשר ראוי והגון. **וללמדם ספר ולשון פשדים** - מוסב על המקרא שלפניו, לומר: "להביא מבני ישראל... וללמדם ספר ולשון פשדים" - והוא המכתב והלשון.

וימן להם המלך דבר יום ביומו מפת בג המלך ומנין משתיו ולגדלם שנים שלוש ומקצתם יעמדו לפני המלך:

מצודת ציון: וימן - ענינו הזמנה, כמו (יונה ב' א) "וימן ה' דג". **מפת בג** - ענינו מאכל.

מצודת דוד: וימן להם המלך וגו' - כל זה מדברי המלך שאמר לאשפנו: הנה המלך יזמין להם בכל יום דבר הצריך להם ביומו ממאכלי המלך ומן היין אשר ישתה הוא. ואף שנבוכדנצר עצמו היה המדבר לא אמר כמדבר בעדו, וכן דרך המקרא, וכמו שנאמר (שמואל א' י"ב יא) "וישלח ה' את ירובעל... ואת שמואל", עם כי שמואל עצמו היה המדבר, וכן רבים כמוהו. **ולגדלם שנים שלוש** - ובאופן זה יהיו מגודלים שלש שנים, למען יהיו נראים יפים ובעלי בשר. **ומקצתם יעמדו לפני המלך** - מקצה שלשת השנים יעמדו בתמידות לפני המלך, לשמשו בכל עת.

ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה:

מצודת דוד: ויהי בהם - באותן הילדים שהביא אשפנו כדבר המלך, ולתוספת ביאור אמר **מבני יהודה** - רוצה לומר: מזרע מלכי יהודה, ומה שסתם למעלה פירש כאן. **דניאל וגו'** - כי רבים הביא מזרע מלכי יהודה, ובהם היו דניאל וגו'.

וישם להם שר הסריסים שמות וישם לדניאל בלטישאר ולחנניה שדרך ולמישאל מישל ועזריה עבד נגו:

מצודת דוד: שמות - מלבד שמותם מהלידה. **בלטישאר** - אולי המילה ההיא יורה בלשון כשדים כמו דניאל בלשון הקודש, וכן יתר השמות.

וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך ובנין משתיו ויבקש משר הסריסים אשר לא יתגאל:

דניאל פרק א'

דְּנִיָּאל וְגוֹ' - להביא להם מאכליהם ומשקיהם.

יב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים יָמִים עֲשָׂרָה וַיִּתְּנוּ-לָנוּ מִן-הַזָּרָעִים וְנִאֲכְלָה וַיְמִים וְנִשְׁתָּה:

מצודת ציון: נס - מלשון נסיון. הזרועים - מיני זרעונים, כקטניות וכיוצא.

מצודת דוד: נס נא את עבדיך - אמר על עצמו ועל חנניה מישאל ועזריה חבריו. ומים ונשתה - ומים יתנו לנו ונשתה.

יג וַיִּרְאוּ לַפְּנֵיךָ מְרִאֲנוּ וּמְרִאֵה הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת־בֶּג הַמֶּלֶךְ וּכְאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם-עַבְדֶּיךָ:

מצודת דוד: ויראו לפניך מראינו ומראה הילדים - תראה מראות פנינו אל מול מראות אלו אם יש מה השתנות אלו מאלו. וכאשר תראה עשה עם עבדיך - ולפי מה שתראה ככה תעשה - אם לא יהיה פנינו רעים מפניהם אזי תוסיף תת לנו מן הזרעונים ומים, ואם רעים יהיו אז בעל כרחינו נאכל פת בג ונשתה יין.

יד וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדַבַּר הַזֶּה וַיִּנְסֶם יָמִים עֲשָׂרָה:

טו וּמִקְצַת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מְרִאֵיהֶם טוֹב וּבְרִיאֵי בָשָׂר מִן-כָּל-הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת־בֶּג הַמֶּלֶךְ:

מצודת ציון: ובריא - ענינו שומן, כמו (שופטים ט"א) "וַעֲגֹלֹן אִישׁ בְּרִיא מְאֹד".

מצודת דוד: מן כל הילדים - עוד יותר מן כל הילדים.

טז וַיְהִי הַמֶּלֶצֶר נִשְׂא אֶת-פֶּת־בָּגָם וַיִּיָּן מִשְׁתֵּיהֶם וַיִּתְּנוּ לָהֶם זָרְעִים:

מצודת דוד: ויהי המלצר נושא - נוטל לעצמו. את פת בגם - הניתן למאכלם.

יז וַיְהִי הַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעַתָּם נָתַן לָהֶם הָאֱלֹהִים מִדָּע וְהַשְּׁפֵל בְּכָל-סֵפֶר וְחִכְמָה וְדַנְיָאֵל הַבֵּיין בְּכָל-חֲזוֹן וְחַלְמוֹת:

מצודת ציון: חזון - ראיית החלום, והוא כפל ענין במילות שונות.

מצודת דוד: והילדים האלה ארבעתם - הם

דניאל פרק א'

דניאל חנניה מישאל ועזריה. נתן להם האלהים מדע והשפל - ידיעה בהם, ולהשכיל עוד מוצא דבר. בכל ספר וחכמה - מכתב ולשון כל עם ועם, ובכל מיני חכמה. ודניאל הבין בכל חזון וחלומות - ויותר עליהם דניאל שהיה מבין בכל חזון וחלומות, רוצה לומר: לדעת פתרון חלומות.

יח וּלְמִקְצַת הַיָּמִים אֲשֶׁר-אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהַבְיָאָם וַיְבִיאָם שָׂר הַסְּרִיסִים לַפְּנֵי נְבוּכַדְנֶצַּר:

מצודת דוד: ולמקצת הימים - ולסוף שלשת השנים. אשר אמר המלך להביאם - לעמוד לפניו כמו שנאמר למעלה. ויביאם שר הסריסים לפני נבוכדנצר - אז הביא את כל הילדים, לבחור מהם מי ומי יעמדו לפניו.

יט וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא מִכָּלֶם כְּדַנְיָאֵל חֲנַנְיָה מִישָׂאֵל וְעַזְרִיָּה וַיַּעֲמְדוּ לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ:

מצודת דוד: וידבר אתם המלך - בדברי חכמה והשכל, לנסות חכמת כל אחד. ולא נמצא מכלם כדניאל חנניה מישאל ועזריה - להיות חכמים ומשכילים כדניאל חנניה מישאל ועזריה. ויעמדו לפני המלך - מינה אותם להיות עומדים לפניו תמיד לשמשו.

כ וְכָל דְּבַר חֲכָמַת בֵּינָה אֲשֶׁר-בִּקַּשׁ מֵהֶם הַמֶּלֶךְ וַיִּמְצְאוּם עֲשָׂר יָדוֹת עַל כָּל-הַחֲרָטוּמִּים הָאֲשָׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל-מַלְכוּתוֹ:

מצודת ציון: ידות - חלקים, כמו (בראשית מ"ז טד) "וְאַרְבַּע הַיָּדוֹת הָיָה לָכֶם". החרטומים - הם חכמי הטבע. האשפים - הם חכמי הרפואה.

מצודת דוד: חכמת בינה - חכמת הבנת דבר מתוך דבר. וימצאום עשר ידות על כל החרטומים האשפים - מצא בהם עשר ידות יותר על כל החרטומים והאשפים.

כא וַיְהִי דַנְיָאֵל עַד-שְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ:

מצודת דוד: ויהי דניאל עד שנת אחת לכוורש המלך - בגדולה היה בבבל עד שנת אחת לכוורש המלך, ומאז מנע עצמו ממלאכת המלך ומינה את זרובבל תחתיו.

דניאל פרק א'

א בשנת שלוש למלכות יהויקים מלך־יהודה בא נבוכדנאצר מלך־בבל ירושלים ונצר עליה:

ב ויתן אדני בידו את־יהויקים מלך־יהודה ומקצת כלי בית־האלהים וביאם ארץ־שנער בית אלקיו ואת־הכלים הביא בית אוצר אלקיו:

ג ויאמר המלך לאשפנז רב סריסיו להביא מבני ישראל ומצרע המלוכה ומן־הפרתמים:

ד ילדים אשר אין־בהם כל־מאום וטובי מראה ומשפלים בכל־חכמה ונדעי דעת ומביני מדע ואשר פח בהם לעמד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון כשדים:

ה וימן להם המלך דברי־יום ביומו מפת־בג המלך ומינין משתיו ולגדלם שנים שלוש ומקצתם נעמדו לפני המלך:

ו ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה:

ז וישם להם שר הסריסים שמות וישם לדניאל בלטשאצר ולחנניה שדרדך ולמישאל מישיך ולעזריה עבד נגו:

ח וישם דניאל על־לבו אשר לא־יתגאל בפת־בג המלך ובנין משתיו ובקש משר הסריסים אשר לא יתגאל:

ט ויתן האלהים את־דניאל לחסד ולרחמים לפני שר הסריסים:

י ויאמר שר הסריסים לדניאל ירא אני את־אדני המלך אשר מנה את־מאכלכם ואת־משתיכם אשר למה יראה את־פניכם זעפים מן־הילדים אשר כגילכם וחיבתם את־ראשי למלך:

יא ויאמר דניאל אל־המלצר אשר מנה שר הסריסים על־דניאל חנניה מישאל ועזריה:

יב נסגא את־עבדיך ימים עשרה ויתנו־לנו מן־הזרעים ונאכלה ומים ונשתה:

דניאל פרק א'

א ב שנת ל שלוש מ לכות יהויקים מלך־יהודה בא נבוכדנאצר מלך־בבל ירושלים ונצר עליה:

ב ויתן אדני בידו את־יהויקים מלך־יהודה ומקצת כלי בית־האלהים וביאם ארץ־שנער בית אלקיו ואת־הכלים הביא בית אוצר אלקיו:

ג ויאמר המלך לאשפנז רב סריסיו להביא מבני ישראל ומצרע המלוכה ומן־הפרתמים:

ד ילדים אשר אין־בהם כל־מאום וטובי מראה ומשפלים בכל־חכמה ונדעי דעת ומביני מדע ואשר פח בהם לעמד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון כשדים:

ה וימן להם המלך דברי־יום ביומו מפת־בג המלך ומינין משתיו ולגדלם שנים שלוש ומקצתם נעמדו לפני המלך:

ו ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה:

ז וישם להם שר הסריסים שמות וישם לדניאל בלטשאצר ולחנניה שדרדך ולמישאל מישיך ולעזריה עבד נגו:

ח וישם דניאל על־לבו אשר לא־יתגאל בפת־בג המלך ובנין משתיו ובקש משר הסריסים אשר לא יתגאל:

ט ויתן האלהים את־דניאל לחסד ולרחמים לפני שר הסריסים:

י ויאמר שר הסריסים לדניאל ירא אני את־אדני המלך אשר מנה את־מאכלכם ואת־משתיכם אשר למה יראה את־פניכם זעפים מן־הילדים אשר כגילכם וחיבתם את־ראשי למלך:

יא ויאמר דניאל אל־המלצר אשר מנה שר הסריסים על־דניאל חנניה מישאל ועזריה:

יב נסגא את־עבדיך ימים עשרה ויתנו־לנו מן־הזרעים ונאכלה ומים ונשתה:

דניאל
פרק א'

יג וַיִּרְאוּ לְפָנָיו מְרֵאִינוּ וּמְרֵאֵה הַיְלָדִים
הָאֲכָלִים אֶת פֶּת־בֶּגְדֵי הַמֶּלֶךְ וּכְאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה
עִם עַבְדֶּיךָ:

יד וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדַבָּר הַזֶּה וַיִּנְסֶם יָמִים
עֲשָׂרָה:

טו וּמִקְצַת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מְרֵאֵיהֶם טוֹב
וּבְרִיאֵי בָשָׂר מִן־כָּל־הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת־
בֶּגְדֵי הַמֶּלֶךְ:

טז וַיְהִי הַמֶּלֶצֶר נִשְׂא אֶת־פֶּת־בִּגְדֵי וַיִּזֵּן
מִשְׁתֵּיהֶם וַיִּתֵּן לָהֶם זֶרַע־גָּדִים:

יז וְהַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעַתָּם נָתַן לָהֶם
הָאֵלֶּהִים מַדָּע וְהִשְׁכַּל בְּכָל־סֵפֶר וַחֲכָמָה וְדַנְיָאֵל
הַבֵּינִי בְּכָל־חֲזוֹן וַחֲלֻמוֹת:

יח וּלְמִקְצַת הַיָּמִים אֲשֶׁר־אָמַר הַמֶּלֶךְ
לְהַבְיָאֵם וַיְבִיאֵם שָׂר הַסְּרִיסִים לִפְנֵי נְבֻכַדְנֶצַּר:

יט וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא מִכֻּלָּם
כְּדַנְיָאֵל חֲנֻנְיָהּ מִישָׂאֵל וְעֲזַרְיָהּ וַיַּעֲמָדוּ לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ:

כ וְכָל דְּבַר חֲכָמַת בִּינְיָה אֲשֶׁר־בִּקֶּשׂ מֵהֶם
הַמֶּלֶךְ וַיִּמְצְאוּ עֲשׂוֹר יָדוֹת עַל כָּל־הַחֲרָטְמִים
הָאֲשָׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל־מַלְכוּתוֹ:

כא וַיְהִי דַנְיָאֵל עַד־שָׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ:

דניאל
פרק א'

יג וַיִּרְאוּ לְפָנָיו מְרֵאִינוּ וּמְרֵאֵה הַיְלָדִים
הָאֲכָלִים אֶת פֶּת־בֶּגְדֵי הַמֶּלֶךְ וּכְאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה
עִם עַבְדֶּיךָ:

יד וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדַבָּר הַזֶּה וַיִּנְסֶם יָמִים
עֲשָׂרָה:

טו וּמִקְצַת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מְרֵאֵיהֶם טוֹב
וּבְרִיאֵי בָשָׂר מִן־כָּל־הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת־
בֶּגְדֵי הַמֶּלֶךְ:

טז וַיְהִי הַמֶּלֶצֶר נִשְׂא אֶת־פֶּת־בִּגְדֵי וַיִּזֵּן
מִשְׁתֵּיהֶם וַיִּתֵּן לָהֶם זֶרַע־גָּדִים:

יז וְהַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעַתָּם נָתַן לָהֶם
הָאֵלֶּהִים מַדָּע וְהִשְׁכַּל בְּכָל־סֵפֶר וַחֲכָמָה וְדַנְיָאֵל
הַבֵּינִי בְּכָל־חֲזוֹן וַחֲלֻמוֹת:

יח וּלְמִקְצַת הַיָּמִים אֲשֶׁר־אָמַר הַמֶּלֶךְ
לְהַבְיָאֵם וַיְבִיאֵם שָׂר הַסְּרִיסִים לִפְנֵי נְבֻכַדְנֶצַּר:

יט וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא מִכֻּלָּם
כְּדַנְיָאֵל חֲנֻנְיָהּ מִישָׂאֵל וְעֲזַרְיָהּ וַיַּעֲמָדוּ לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ:

כ וְכָל דְּבַר חֲכָמַת בִּינְיָה אֲשֶׁר־בִּקֶּשׂ מֵהֶם
הַמֶּלֶךְ וַיִּמְצְאוּ עֲשׂוֹר יָדוֹת עַל כָּל־הַחֲרָטְמִים
הָאֲשָׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל־מַלְכוּתוֹ:

כא וַיְהִי דַנְיָאֵל עַד־שָׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ:

